

PROSPERITATEA COMUNEI ISLAZ
VĂZUTĂ ÎN DOCUMENTELE VREMII
(A DOUA JUMĂTATE
A SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI
PRIMA JUMĂTATE
A SECOLULUI AL XX-LEA)

Dr. Steluța CHEFANI-PĂTRAȘCU

Abstract

THE PROSPERITY OF THE ISLAZ VILLAGE IN DOCUMENTS
OF THE SECOND HALF OF THE NINETEENTH CENTURY
AND THE FIRST HALF OF THE TWENTIETH CENTURY

In this article is pursued the Islaz commune richness. The flourishing material status leads to the establishment of a permanent local grain market, where people are coming from the entire Romanași County. Over the times the material richness of the community will be reflected by the high level of education, by the involvement in the political life of a large number of villagers, etc.

KEYWORDS: Islaz village, modern history, economical life.

La mijlocul secolului al XIX-lea prosperitatea comunei Islaz era dată de schela¹ ce se afla aici și prin care se exportau produsele cerealiere din întregul județ Romanași. Pentru o mai largă dezvoltare a comerțului și în special al celui local, autoritățile comunei Islaz, în data de 18 iunie 1866 i-au în discuție necesitatea înființării unui târg de cereale, astfel încât aceste produse ale gospodăriilor sătești să devină obiectul unui negoț local iar nu o simplă trecere. De la aceste considerente se avea în vedere „ca pentru înflorirea comerțului și acestei comune necesitatea a se deschide obor pentru vânzarea de produse a ceea ce dă o mai intensă dezvoltare a acestei comune”².

Consiliul comunei Islaz deliberează, în aceeași dată, și terenul necesar oborului în „întinderea de loc ce este slobod în fața bisericii celei mari, alături de școală și de primărie despre care se va publica știință obștească”³.

La toate aceste hotărâri locale, prefectul județului Romanași, aduce următoarele amendamente: oborul să fie deschis în anumite zile ale săptămânii și nu permanent și să

¹ În dicționarul limbii române schela înseamnă port pe malul unui fluviu, în cazul nostru în comuna Islaz exista un port pe malul Dunării, unde se exporta produse aparținând țăranilor din localitățile județului Romanași aduse de persoane specializate cu comerțul numite în acte *scăunași*, echivalentul intermediarilor de azi.

² Serviciul Județean Olt al Arhivelor Naționale, Slatina, fond *Prefectura județului Romanași*, dosar 37/1866, f. 3.

³ *Ibidem*.

se prevadă taxele aferente, care vor intra în bugetul local „căci altfel nu se poate înțelege folosul ce ar trage comuna”⁴.

În ședința consiliului comunal din data de 23 octombrie 1866 sunt menționate punctual toate beneficiile deschiderii unui astfel de obor pentru localitate dar și pentru zonă. Redăm în detaliu beneficiile așa cum au fost văzute în epocă:

1. „Chiriile de la magazii ce au locuitorii întrun număr însemnat și de la cele ce se vor înființa, în vreme ce până acum cumpărătoarea produselor din cuprinsul Districtului făcându-se prin scăunași iar o parte din produse se încarcă de-a dreptul la vasele de pe apă și nu se înmagazinează;

2. Chiriile transportului produselor de la magazii la schelă, care transport se va face de locuitorii acestei comune;

3. Plata pentru uruiul produselor ce se vor face tot de locuitorii acestei comune;

4. Cheltuielile ce se vor lăsa pe la gazde, hanuri și cârciumi de locuitorii Districtului ce vor aduce produsele la obor spre desfacere;

5. Cu înființarea oborului se vor desface toate produsele din tot Districtul în schela Islaz și comuna va avea un folos cu mult mai mare din taxa exportului de 20 parale la % de cât au avut până acum;

6. Până acum se obișnuia ca produsele locuitorilor acestui District din lipsa oborului să se cumpere de scăunași. Consiliul se mărginește a expune paguba cea suferit în genere răstimpuri locuitorii Districtului având informația că mulți din locuitori au vândut grâu cu preț pe jumătate adică cu 50 chila mică.

Prin urmare cu înființarea oborului interesul vânzătorilor de produse este a le aduce însuși la obor și prin concurență va desface cu preț mai favorabil de cum l-ar fixa în comună sau scăunașilor unde nu este concurență. Considerând că pentru a se destina o zi pe săptămână pentru obor de vânzare a produselor această măsură nu poate fi aplicabilă. De exemplu este chiar oborul de la urbea Turnu-Măgurele unde vine care cu produse în toate zilele săptămânii, iar nu o zi destinată.

Locuitorii districtului în orice zi are înlesnire poate veni la obor cu produsele lor și fiind în număr mai mic și poate vinde produsele cu preț mai favorabil, în vreme ce dacă ar veni toți într-o zi destinată special se va umplea oborul de care cu produse și prețul atunci firește va fi mai scăzut. Considerând iarăși că este îndestul foloasele expuse mai sus și nu urmează a destina vreo taxă”⁵.

Cele două amendamente ale prefectului erau astfel eludate. Târgul trecea de nivelul unuia de la sat și se vroia echivalentul unuia orășănesc. El urma a fi deschis permanent iar taxele anulate pe considerent că comunitatea avea să se îmbogățească prin numărul mare de comercianți încurajați să vină tocmai prin lipsa lor.

O consemnarea a evoluției ulterioare nu lasă să se vadă care a fost cu adevărat beneficiile bănești, zilele de târg și cât timp a existat. Până după primul război mondial documentele prefecturii județului Romaniți cât și pretura plășii Corabia nu menționează nimic legat de acest subiect.

Cercetând fondurile arhivistice, pentru perioada 1924-1945, documentele aduc în discuție situația economică a comunei Islaz, în care se are în vedere morile și cârciumile ca singurele întreprinderi existente particulare. Pentru a arăta puterea economică a comunei sunt precizate veniturile realizate de comună, bunurile aparținând

⁴ *Ibidem*, f. 1.

⁵ *Ibidem*, f. 15.

comunei cât și terenurile sub forma bălților și islazurilor arendate de comună, aceasta situându-se pe locul doi în rândul comunelor din plasa Dunărea a județului Romanați.

Din punct de vedere demografic recensămintele arătau pentru comuna Islaz o populație înfloritoare cu un număr mare de alegători în măsură să-și hotărască soarta politică. Educația este și ea bine reprezentată prin localurile școlare și prin numărul ridicat de cadre didactice iar viața religioasă se desfășura în cadrul cele două biserici deservite de slujitorii ei. Toate acestea sunt rediate de documente de mai jos.

În anul 1924 sunt menționate „întreprinderi industriale” existente în comuna Islaz, Plasa Dunărea, județul Romanați, trecute împreună cu proprietarii lor:

- „Vasile Iancovici, moară cu motor, produce făină de grâu și porumb;
- Nicolae N. Hainangiu, moară cu motor, produce făină de grâu și porumb;
- Spiru Bădescu, moară cu motor, produce făină de grâu și porumb;
- Alecu Mitrănescu, moară cu motor, produce făină de grâu și porumb”⁶.

Situația „confesiunilor și bisericilor din comuna Islaz” nominaliza două biserici: prima cu hramul Sf. Nicolae a Parohiei I și a doua cu hramul Sfinții Trei Ierarhi a Parohiei II, ambele de rit ortodox. Se specifica următorul fapt de către primăria comunei Islaz: „ambele biserici nu au terenuri agrare care să fie proprietatea lor”⁷ ele ajung să fie înproprietărite din rezerva comunală, după finalizarea lucrărilor de reformă agrară din 1921.

Comisia interimară a comunei Islaz în ședința din 28 iunie 1924 ia în discuție situația islazului comunal, care între timp devenise baltă și nu putea fi folosit pentru pășune, ci doar pentru pescuit. Primăria comunei stabilește să fie arendată balta formată pe islazul comunal numit „gerai”. Prețul de arendare ridicat face ca și acest lucru să fie imposibil, astfel că s-a pus problema de către comisie să se reducă prețul și să se accepte oferta singurului interesat – Oprea Isăloiu⁸.

Arendarea bălții s-a încheiat pe o perioadă de 1 an de la 27 iunie 1924 până la 1 ianuarie 1925 contra sumei de 2 000 lei pentru că: „având în vedere că apa de pe islazul comunal începând să sece, sezonul de a pescui fiind vrednic, balta se usucă repede și întârzierea sau așteptarea unei alte oferte mai mare ar risca să se piardă acest venit” și se avea în vedere faptul că în trecut „nu s-a încasat nicio sumă din acest venit al acestei bălți”⁹.

Situația demografică a comunei Islaz este prezentată prefectului județului Romanați. Sunt aduse în discuție recensămintele realizate în prima decadă a secolului al XX-lea. Astfel, cel din anul 1908 găsea pentru comuna Islaz un număr de 1260 capi de familie¹⁰. După literatura de specialitate o familie în secolul al XIX-lea avea în medie 5 membri, ceea ce însemna o populație de 6 300 persoane¹¹. Peste patru ani un nou recensământ, din decembrie 1912, menționa existența a 1339 capi de familie, respectiv 6695 persoane existente în comuna Islaz.

Comuna din punct de vedere demografic se afla în secolul XX pe locul doi între comunele județului Romanați.

⁶ Serviciul Județean Olt al Arhivelor Naționale, fond *Pretura Plășii Corabia*, dosar 22/1924, f. 116.

⁷ *Ibidem*, f. 105.

⁸ *Ibidem*, f. 9-10.

⁹ *Ibidem*, f. 9.

¹⁰ *Idem*, dosar 14/1930, f. 103.

¹¹ Direcția Județeană Teleorman a Arhivelor Naționale. *Localitățile județului Teleorman 1741-2006. Repere administrative*, Ed. Paco, 2006.

În anul 1930 comuna Islaz cunoscuse o mare creștere demografică văzută în discuțiile purtate de autorități care prezentau situația cârciumilor prefectului județului Romanai și faptul că pe lângă cele existente mai era nevoie de încă patru cârciumi. Consiliul rural Islaz hotărăște ca pe lângă cele opt cârciumi să se mai deschidă încă patru¹². Un total de 12 localuri pentru populația comunei Islaz.

În data de 25 aprilie 1930 urma a se ține licitația publică „cu oferte închise fără supraoferte” la Plasa Dunărea, conform art. 16 din legea băuturilor spirtoase pentru cârciumi comunale „cu tot felul de băuturi spirtoase din numărul de 12 cârciumi prevăzute în decizia d-lui prefect de Romanai”¹³. Arendarea se făcea pe o perioadă de 6 ani de la 1 ianuarie 1930 până la 1 ianuarie 1936, cu un preț de 7 000 lei pe an.

În anul 1929 pe raza comunei Islaz funcționau: Gheorghe N. Vladu – „cârciumar cu tot felul”, Florea I. Sindele – „cârciumar cu tot felul”, Stan M. Dincă – „cârciumar numai cu vin”¹⁴ alături de alți cinci proprietari pe care documentul nu-i menționează.

Situația terenurilor aflate în folosința comunității este prezentată de autoritățile locale. Islazul comunei în anul 1930 era exploatat în mod diferențiat pentru că el era format din terenuri diferite calitativ și aflate răsfire pe toată raza comunei. Cea mai mare întindere de 72 ha și 6133 mp din islazul comunei, s-a arendat pentru pășunatul vitelor mari¹⁵. A rămas pustiu o suprafață de 1 ha pentru că nu era comasat întrun singur loc și pe aceste terenuri nu creștea nici iarba.

Comuna pe lângă exploatarea islazului arenda:

1. *fânețele naturale* în suprafață de 16 ha și 5990 mp, care au fost vândute locuitorilor cu prețul de 1 000 lei la ha;

2. *bălțile* în întindere de 20 ha și 3897 mp, care s-au licitat pentru suma de 13 000 lei. Această licitație nu a găsit ofertanți pentru că pește nu mai exista din cauza lipsei de apă, fiind numai stuf și trestie¹⁶.

3. *zăvoiuului de salcie* în suprafață de 4 010 mp¹⁷.

În anul 1931 pretura Plășii Dunărea întocmește un tabel în care se reorganizase satele în cadrul comunelor. Din acesta reiese faptul că comuna Islaz nu avea la acea dată nici un sat în componența sa¹⁸. Totodată sunt prezentate veniturile comunelor din care se vede poziția în pretură fiind a doua comună după Dăbuleni cu 465 967 lei venit iar Islaz cu 441 731 lei venit. La jumătatea veniturilor erau comunele Isbiceni (273 112 lei) și Vădistrița (208 939 lei)¹⁹.

Situația economică a comunei Islaz în anul 1933 este prezentată de documentele care arată suprafețele însămânțate și felul cerealelor. Se vede importanța acordată celor două culturi: porumbul și grâul în detrimentul leguminoaselor, grădinilor de zarzavat, fânețelor etc. Porumbul era însămânțat pe o suprafață de 1642 ha, grâul pe o suprafață de 4 300 ha, 72 ha cu ovăz, 29 ha cu plante furajere și 16 ha grădini²⁰.

¹² Serviciul Județean Olt al Arhivelor Naționale, fond *Pretura Plășii Corabia*, dosar 14/1930, f. 91, 92, 102.

¹³ *Ibidem*, f. 102.

¹⁴ *Ibidem*, f. 92.

¹⁵ *Ibidem*, f. 49.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, f. 224, 229.

¹⁹ *Ibidem*, f. 226.

²⁰ Serviciul Județean Olt al Arhivelor Naționale, fond *Pretura Plășii Corabia*, dosar 30/1933, f. 5.

Comuna Islaz, în perioada interbelică, în concordanță cu puterea economică văzută în veniturile realizate deținea și o importantă putere politică. Existau un număr de 1079 de alegători, alături de comuna Dăbuleni cu 1816 alegători erau singurele comune cu un procent ridicat de alegători. Celelalte comune ale Plășii Dunărea se situau în majoritate sub 500 de alegători²¹.

De la proprietățile funciare deținute de comuna Islaz documentele fac referire și la bunuri imobile ale primăriei și modul de folosință a lor în anul 1939:

1. un local al primăriei vechi cu trei camere;
2. un local nou al primăriei cu 7 camere;
3. școală de băieți cu 4 săli de clasă, cancelarie și locuința dirigintelui;
4. un local de școală mixtă cu 4 săli de clasă, cancelarie și o cameră de locuit;
5. un local de școală de fete cu 2 săli de clasă, cancelarie;
6. Biserica Sf. Nicolae Parohia I-a;
7. Biserica Sfinții trei Ierarhi Parohia II-a;
8. curtea primăriei în suprafață de 1 028 m împrejmuiți și oborul de Gloabă cu uluci;
9. curtea școli de băieți în suprafață de 12834 mp
10. curtea școli mixte în suprafață de 1620 mp
11. curtea bisericii Sf. Nicolae în suprafață de 2 848 mp
12. curtea bisericii Sf. Trei Ierarhi în suprafață de 3120 mp
13. cimitirul comunal uman Verdea;
14. cimitirul Comunal uman Radovița;
15. 34 ha teren arabil al bisericilor;
16. terenul din marginea satului vadul Boului cu o suprafață de circa 7 ha și 6000 mp
17. terenul din marginea Dunării fostă Biserica în suprafață de 1865 mp
18. o remiză de scânduri în curtea primăriei;
19. terenul din marginea satului de circa 2073 mp
20. piața comunei în suprafață de 13587 mp
21. terenul viran de la Racovița²².

Planul topografic al comunei lipsea din arhiva primăriei încă din timpul primului războiului mondial, fără a exista o copie al lui, pentru a se putea arăta pretorului Plășii Dunărea locația acestor bunuri deținute de comună²³.

Ultimul recensământul din 1941 efectuat în timpul celui de-al doilea război mondial prezintă comuna Islaz sub toate aspectele²⁴. Suprafața totală a comunei era de 6 500 ha din care: 5 722 ha teren agricol și 4 010 mp pădure, 110 ha islaz comunal din care 52 ha pășune și 58 ha neutilizabil. Comuna Islaz se afla pe drumul județean Corabia – Turnu Măgurele.

Din punct de vedere administrativ comuna Islaz făcea parte din Plasa Dunărea, județul Romanați, cu judecătoria și centrul agricol la Corabia. Pe raza comunei erau: localul primăriei, postul de jandarmi și circa medicală. Paza comunei era efectuată de 15 polițiști și 23 guarzi comunali.

²¹ Idem, dosar 45/1934, f. 51.

²² Idem, dosar 46/1936, f. 1-5.

²³ Idem, dosar 46/1939, f. 19.

²⁴ Idem, dosar 11/1942, f. 13-14.

Educația era bine reprezentată, fapt datorat numărului mare de copii pe care îi avea comuna și celor trei localuri cu 12 învățători, existente în 1941.

Școala numărul 1 de băieți avea 202 elevi și 4 învățători, procesul de învățare se desfășura în patru săli de clasă. Școala deținea în proprietate personală 3,50 hectare.

Școala numărul 2 de băieți cu un efectiv de 180 elevi „care frecventează regulat cursul” în două săli de clasă.

Școala numărul 3 mixtă de băieți și de fete avea 396 de elevi învățați de 4 învățători în 4 săli de clasă.

Sporul demografic a comunei Islaz merită a fi consemnat, astfel la numărul total de locuitori de 6 528 pe anul 1942, în anul precedent se născuseră 131 de copii din care 6 morți. Tot în anul 1941 se oficiaseră 34 de căsătorii și avuseseră loc un număr de 80 de decese²⁵. Locuitorii comunei suferiseră în două rânduri de epidemie de scarlatină între 9 ianuarie 1936 și 6 octombrie 1936 cu 71 de cazuri și între 2 noiembrie 1938 și 6 februarie 1939 cu 4 cazuri.

Bolile sociale prezentate pe anul 1942 erau: 19 cazuri de tuberculoză, 8 sifilis, 17 pelagră, 65 paludism, 2 cancer, 10 alcoolici²⁶.

Numărul cel mai mare de bolnavi era dat de vecinătatea cu fluviul Dunărea a comunei, paludismul fiind o boală contagioasă provocată de înțepătura țânțarului anofel. Viața religioasă se desfășura în cele două biserici construite din cărămidă și acoperite cu tablă de fier, fiecare având în posesie personală câte 17 hectare. Prima biserică a fost ridicată în anul 1817.

Viața economică era reprezentată în primul rând de cele 4 mori cu motor aparținând următoarelor persoane particulare: Spiru Bădescu, Sofia Gogoană, Marin M. Șindrilă, Vasile Iancovici, urmate de Banca Populară Libertatea și de cele 12 băcănii, 2 cârciumi, 2 brutării, 35 cazane de țuică.

Interesantă este mențiunea făcută de recenzori ie anul 1941 a faptului că, în comună nu existau târguri sau oboare. Ne întrebăm oare ce s-a întâmplat cu oborul înființat în vara anului 1866 și care se vroia deschis permanent în toate zilele săptămânii, unde urma a se desface produsele locale în cantități mari?

Dezvoltarea comunei Islaz în perioada studiată s-a bazat pe exportul realizat prin schela existentă aici, prin suprafețele mari însămânțate cu cereale, prin gradul ridicat de educație, un număr mare de copii frecventând școala, implicării sătenilor în viața politică etc. Toate această stare de fapt se regăsește în documentele vremii și ele creionează o comună cu o dinamică aparte față de celelalte comune ale județului Romanși.

²⁵ Idem, dosar 54/1942, f. 51.

²⁶ *Ibidem*, f. 103.